

BESZÁMOLÓ A VII. MATHEMA KONFERENCIÁRÓL

Budapest, 2020. szeptember 18–19.

SZŰCS BERNADETT

A 2020. évi Mathema Konferenciára a COVID-19 okozta járványhelyzet következtében az eredeti felhívásban szereplő júniusi időponthoz képest némileg később, szeptember 18–19. között került sor, ugyanakkor azon kevés rendezvények közé tartozott, amelyet személyes jelenléti formában bonyolítottak le. Az eseményt a korábbi évekhez hasonlóan az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Görög és Latin Tanszékének hallgatói és oktatói szervezték meg. A konferencia többéves hagyományához híven a rendezők idén is egy előre meghatározott témában várták az ókortudománnyal foglalkozó alap- és mesterszakos, valamint doktorandusz hallgatók jelentkezését. Ennek megfelelően az előadók egy-egy húsz perces előadás keretében mutathatták be, hogy milyen megközelítést alkalmazva és milyen kontextusban vizsgálták a konferencia témájául szolgáló kapcsolatot test és lélek között. Ebből kifolyólag a rendezvény idén is interdiszciplináris jelleget öltött, hiszen az érdeklődők többek közt vallástudományi, bibliatudományi, filozófiatudományi, történettudományi, irodalomtudományi és nyelvtudományi témájú prezentációkat hallgathattak meg. Jelen írás a vallástörténet és a bibliatudomány területéhez tartozó előadásokat fogja behatóbban ismertetni.

A konferencián két nap alatt tizennyolc előadó vett részt, akik döntő többségében az Eötvös Loránd Tudományegyetemről érkeztek, ugyanakkor a Károli Gáspár Református Egyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egy-egy fiatal kutatója is bemutatta a konferencia tematikájába illeszkedő kutatását. A tizennyolc előadást a szervezők hat, többnyire tematikus elrendezést követő szekcióba osztották: a péntekiek történet-, vallás-, nyelv- és irodalomtudományi, a szombatiak pedig főként biblia- és filozófiatudományi előadásokat tartalmaztak.

Az egyes szekciókat az ókortudomány elismert oktatói és kutatói vezették. Pénteken Hegyi W. György (ELTE BTK), Kozák Dániel (ELTE BTK) és Németh György (ELTE BTK), szombaton pedig Déri Balázs (ELTE BTK), Kendeffy Gábor (KRE HTK) és Tamás Ábel (ELTE BTK) vezették a szekciókat. A szervezők a konferencia mindkét napjának programjába beiktattak egy-egy plenáris előadást. Pénteken Darab Ágnes (ME BTK) tartott egy izgalmas irodalomtudományi prezentációt *Test – szöveg – alkotás. Ovidiusz Metamorphosésének korporalitásáról* címmel,

szombaton pedig Tar Ibolya (SZTE BTK) klasszika-filológus *Lelkek az alvilágban és a lélek útja (az Aeneis VI. éneke)* című érdekfeszítő előadását lehetett meghallgatni. Az idei konferencia további kuriózumaként az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnáziumának egyik tanulója, a 2018/2019-es tanév OKTV filozófia szekciójának nyertese, Héthelyi Máté is lehetőséget kapott arra, hogy előadhasson a konferencián. *Halál és halhatatlanság a Phaidónban* című prezentációjában lehangolten mutatta be, hogy milyen érvek hozhatók fel Sókratés azon kijelentése mellett, miszerint a lélek halhatatlanságából annak elpusztíthatatlansága is következik.

Az első vallástörténeti szempontból is figyelemreméltó előadásban Jancsovics Fanni (ELTE BTK) a *pudicitia*, vagyis az erkölcsi, illetve fizikai tisztaság fogalmát járta körül. Előadásában egyrészt arra a kérdésre kereste a választ, hogy vajon a női *pudicitia* fogalma a testhez vagy a lélekhez kötődik-e, illetve hogy lehetséges-e a morális tisztaság megőrzése a testi tisztaság elvesztése ellenére is. Megoldási javaslatait a fent vázolt kérdésekre Lucretia házasságtörésének különböző elbeszéléseinek példáin keresztül szemléltette. Ebedli Viktória (ELTE BTK) előadásában az Augustus-kori irodalomban és politikában hatványozottan előtérbe kerülő három fogalmat, nevezetesen a *genst*, a *pietast* és az *apoteózist*, illetőleg ezek egymáshoz való viszonyát járta körül. A kutatás kiindulópontját Ovidius *Metamorphoses*-nek záró epizódja képezte, ahol Caesar megistenüléséről van szó. Ez a jelenet több kérdést is felvet, például, hogy beszélhetünk-e a műben a nemzeti kapcsolatok (*gens*) és az ősök tiszteletének (*pietas*) hangsúlyozásáról. Az előadó amellet érvelt, hogy ezeket a fogalmakat nem lehet csupán a politikai életre korlátozni és ebben a kontextusban vizsgálni.

Seres Dániel (ELTE BTK) a konferencián bemutatott kutatásában az NGSL 1. jelzetű áldozati naptár feliratával foglalkozott, amely az attikai Thorikosból származik, és az i. e. 440–420-as évekre datálható. Az előadás a forrásszöveg különböző áldozati állatokra vonatkozó kritériumaival (fajta, szín, életkor stb.) foglalkozott, ezen belül is egy bizonyos kecskefajtaival, az ún. *leipognómón* (λειπογνώμων) kecskével. E különleges fajta esetében arra a kérdésre kereste a választ, hogy pontosan milyen életkorban kellett feláldozni ezt az állatot, mivel a vonatkozó kutatásokban ez mind a mai napig vitatott kérdés. Seres előadásában amellet érvelt, hogy a *leipognómón* kecskét fiatalon, nagyjából a fogváltás megkezdésének ideje körül áldozták fel, amely jellemzően az állat 14–19 hónapos kora között megy végbe. Teóriáját egyrészt azzal indokolta, hogy a vonatkozó szöveges forrásokban négy drachmát kértek el az állatért, amely adat alapján egy fiatalabb, kisebb méretű jószágra lehet következtetni. Mivel a papság is részesedett a bemutatott áldozatokból – ez a szokás az ókori Keleten is megfigyelhető –, egy újszülött vagy idős állat húsa nem feltétlenül fogyasztható, illetőleg az a kérdés is felvethető, hogy vajon egy túlkoros állat rituális szempontból tisztának tekinthető-e. Vágási Tünde (ELTE BTK) az *interpretatio romana* jelenségével foglalkozott. Kutatómunkájának

középpontjában a Germania Superior és Gallia Narbonensis területén kultuszban részesített anyaistennő-hármaságok álltak. Az előadó prezentációjában rávilágított arra, hogy azok a fogadalmi feliratok, ahol az anyaistennő-hármaságok helyi mellékneveikkel szerepelnek, nemcsak filológiai szempontból lehetnek érdekesek a vizsgálatra, hanem annak megállapításában is segédkezhetnek, hogy meghatározzák egy adott térség romanizáltságának mértékét.

A szombati nap első szekciójában kaptak helyet a bibliatudományi előadások. Elsőként Szűcs Bernadett (KRE BTK) tartotta meg prezentációját, amelyben egy eredetileg az i. sz. II. században keletkezett, görög és kopt nyelven fennmaradt gnosztikus iratot vizsgált. Az előadó saját, a legteljesebb formában megőrződött kopt szövegről készített fordítását közölve ismertette, hogy az evangéliumban hogyan jelenik meg test és lélek viszonya. Emellett annak ismertetésére is kitért, hogy az iratban foglaltak szerint a *psyché*-lélek miként tud eloldódni az őt az anyagi világhoz láncoló hatalmaktól, és tud visszatérni az Egybe, s hogy mindezek alapján mely gnosztikus irányzattal rokonítható a vizsgált irat. Bohacsek Dóra (ELTE BTK) Szent Jeromos – i. sz. IV. vége és V. század eleje között készített – latin nyelvű Biblia-fordításának egy újszövetségi részletét vetette össze a *Vetus Latina*, azaz a Biblia *Vulgata* előtti latin nyelvű fordításaival. A kutató egyrészt azt vizsgálta, hogy kimutatható-e lényegi különbség az Itáliában készült *Itala* és az észak-afrikai *Afra* szövegvariánsok között, másrészt pedig azt, hogy ezek a változatok a *Vulgata* fordításához képest miben és mennyiben térnek el, milyen sajátosságokkal (pl. *afrikanismus*) rendelkeznek.

Az utolsó előadást Császárné Guth Bernadett (ELTE BTK) tartotta, aki Hitvalló Szent Maximos lélekfelosztással kapcsolatos elméletének platóni-aristotelési gyökereit ismertette a komparatív módszer alkalmazásával. Az előadó emellett a Hitvalló lélekfelosztásról szóló megállapításait kereste más ókeresztény kori szerzőknél, s kutatómunkájának eredményeként Evagrius Pontikos, az i. sz. IV. században élt szerzetes munkáiban vélt párhuzamokat felfedezni.

A VII. Mathema Konferencia nemcsak azért vált emlékezetes rendezvényé, mert a vírushelyzet ellenére azon kevés események közé tartozott, amelyeken személyesen lehetett részt venni, hanem azért is, mert a korábbi évekhez hasonlóan színvonalas, érdekfeszítő, továbbgondolásra sarkalló és a konferencia témájához szervesen kötődő előadásokat lehetett meghallgatni.